

SADRŽAJ

Uvodna napomena 11

Najstariji stanovnici današnjeg Meksika

Erik Velaskes Garsija

Naseljavanje Amerike 15

Kameno doba (33000–5000. godine pre n. e.) 17

Protoneolit (5000–2500. godine pre n. e.) 26

Pretklasični period u Mezoamerici 29

Literatura 61

Klasično doba u starom Meksiku

Enrike Nalda†

Uvod 69

Klasično doba kao period kulturnog procvata 72

Klasično doba kao proces koncentrisanja stanovništva i

kolonizacije severnih teritorija 78

Klasično doba i procesi urbanizacije 83

Klasično doba kao period

intenziviranja razmene dobara 91

Klasično doba kao period pojave složenijih

organizacionih oblika 98

Propast klasičnog doba 104

Ponovno uređenje: pojava novih centara stanovništva,

novih vlasti i novih nivoa društvene složenosti 109

Literatura 115

Postklasično doba u Mezoamerici

Pablo Eskalante Gonsalbo

- Rano postklasično doba (900–1168) 119
- Kasno postklasično doba (1168–1521) 133
- Društva u postklasičnom dobu 151
- Epilog 161
- Literatura 162

Godine osvajanja

Bernardo Garsija Martines

- Uvod 167
- Naselja, osvajanja i indirektna uprava 170
- Osvojeno društvo i nametnuto društvo 191
- Literatura 213

Godine ekspanzije

Bernardo Garsija Martines

- Uvod 215
- Novi likovi i istrošeni poduhvati 217
- Proširenje i ograničenje 234
- Put ka zrelosti 246
- Literatura 259

Nova Španija: godine autonomije

Bernd Hausberger, Oskar Masin

- Negirana kriza 261
- Španska monarhija sredinom XVII veka 262
- Zapadne Indije 263
- Nova Španija u kontekstu monarhije 265
- Ekonomska organizacija Nove Španije 270
- Širenje na sever 280
- Društveni poredak Nove Španije 286
- Kultura i umetnost 290
- Zaključak 300
- Literatura 301

Kraljevstvo ili kolonija? Nova Španija, 1750–1804.

Doroti Tank de Estrada, Karlos Marićal

- Kreolska vizija kraljevstva 303
- Carska vizija kraljevstva 307
- Poreske reforme u burbonskom Meksiku 317
- Poresko opterećenje, finansije i carski ratovi
krajem XVIII veka 320
- Privreda Nove Španije u drugoj polovini XVIII veka 323
- Vlada i domorodačke naseobine 328
- Indijanci predlažu promene 331
- Obrazovanje krajem XVIII veka 334
- Društvo 340
- Literatura 346

Raspad hispanске monarhije i proces nezavisnosti

Alfredo Avila, Luis Hauregi

- Poslednja Nova Španija 348
- Kriza legitimiteta 351
- Nova Španija između ustavnosti i restauracije 356
- Put ustanka 363
- Novohispanska ekonomija u ratu 369
- Društvo i kultura 375
- Nezavisnost 378
- Literatura 383

Novi poredak, 1821–1848.

Hose Antonio Serano Ortega, Hosefina Soraida Vaskes

- Uvod 386
- Izboriti se za mesto pod suncem 387
- Od carstva do Prve republike, 1821–1824. 390
- Federalna republika iz ugla država, 1824–1828. 395
- Javni život na nacionalnoj sceni 397
- Posve spor rast: stanovništvo i ekonomija 399
- Kriza federalizma 404
- Pitanje Teksasa 408
- Teksas i Sakatekas, 1835. 410
- Centralistički politički sistemi, 1836–1843. 412

Meksiko pred severnoameričkim ekspanzionizmom 418
Meksička kultura, 1821–1850. 423
Literatura 427

Od raspada do rekonstrukcije Republike, 1848–1876.
Andres Lira, En Stejpls

Uvod 429
1848–1857. 429
1858–1867. 448
1867–1876. 461
Literatura 468

Porfirijat

Sandra Kunc Fiker, Elisa Spekman Gera

Uvod 471
Politička dimenzija 472
Ekonomija 488
Stanovništvo i društvo 498
Kultura 507
Literatura 516

Meksička revolucija

Havijer Garsijadijego, Sandra Kunc Fiker

Oružani proces i njegovi učesnici 519
Bilansi decenije 547
Literatura 571

Izgradnja nove države 1920–1945.

Luis Aboites, Engrasija Lojo

Uvod 573
Uspon Obregona i Kaljesa, 1920–1928. 574
Svetska kriza i uspon radikalizma, 1929–1938. 593
Era nacionalnog jedinstva, 1939–1945. 618
Epilog 622
Literatura 624

Autoritarna modernizacija u senci velesile 1944–1968.

Soledad Loesa

Uvod 627

1944–1948, osnivačke četiri godine 629

Uspon države revolucije 1949–1957. 638

Dileme razvoja, 1957–1968. 651

Preobražaj kulture 665

Rekapitulacija 667

Literatura 668

Krah uspeha, 1970–1985.

Arijel Rodrigues Kuri, Renato Gonsales Meljo

Stanovništvo i ekonomski rast 671

Uspesi i granice ekonomskog rasta 674

Obrazovanje i kultura 682

Politika i društvo 696

Slika i reč 710

Literatura 713

**Od iscrpljenog autoritarizma do
krhke demokratije, 1985–2010.**

Grasijela Markes, Lorenzo Mejer

Uvod 717

Veliki globalni kontekst 718

Meksikanci, 1985–2010. 720

Kriza, zemljotres i znaci nezadovoljstva 721

Ekspanzija ekonomskog neoliberalizma, zaoštavanje
prezidencijalizma i kriza autoritarizma 725

Smena vekova 735

Kulturni život između kraja stoleća i novog milenijuma 739

Sadašnjost i budućnost: Meksiko u XXI veku 746

Epilog 758

Literatura 760

Ilustracije: tehnički podaci i dopunske informacije 761

Registar imena i toponima 767

UVODNA NAPOMENA

Prvo izdanje *Opšte istorije Meksika*, koje je Danijel Kosio Viljegas¹ zamislilo kao delo namenjeno „razboritom, a ne učenom ili prosvećenom čitaocu” ugledalo je svetlost dana 1976. godine. Lepo je verovati da je *Istorija* doprinela povećanju broja „učenih i prosvećenih čitalaca” čiju je razboritost don Danijel smatrao nužnom. Ako je to zaista bio slučaj, onda glavnu zaslugu za uspeh ovog izdavačkog i intelektualnog projekta imaju njegovi autori: Bernardo Garsija Martines, Hose Luis Lorenzo, Ignasio Bernal, Pedro Karasko, Alehandra Moreno Toskano, Andres Lira, Luis Muro, Enrike Floreskano, Isabel Hil, Luis Viljoro, Horhe Alberto Manrike, Hosefina Soraida Vaskes, Lilija Dijas, Luis Gonsales, Hose Luis Martines, Bera Uljoa, Lorenzo Mejer i Karlos Monsivajs. Primećujemo da je knjiga okupila istoričare nekoliko generacija, različitih intelektualnih tradicija i književnih stilova – pravo stecište uzrasta i senzibiliteta. U svakom slučaju, sredinom sedamdesetih godina XX veka publici, po svoj prilici željnoj znanja, bila je dostupna jedna nespecijalizovana, obnovljena, obimna i konkretna istorija.

Uspeh ovog poduhvata nije bio kratkotrajan. Štaviše, projektovao se skoro četvrt veka u budućnost – što je još bolje. Tvrđnja da je *Opšta istorija Meksika* postala referentni tekst za hiljade srednjoškolaca i studenata (kao i za njihove profesore) nipošto ne predstavlja preterivanje. Naime, ponudila je nešto što se teško postiže u knjizi sa istorijskom tematikom: sintezu i panoramsku perspektivu. To pokazuje i broj njenih izdanja i preštampavanja: prvo izdanje (1976) imalo je 5.000, a drugo (1977) 15.000 primeraka. Drugo izdanje je prvi put preštampano 1981. (u 10.000 primeraka), a iste godine je izašlo i treće koje je dostiglo 100.000 primeraka. Između 1986. i 1987. godine usledila su dva nova tiraža sa po 35.000 primeraka. Četvrto izdanje izašlo je 1994. i preštampano je četiri puta između 1996. i 1999. godine. Dakle, *Opšta istorija Meksika* štampana je u skoro 250.000 primeraka, objavljenih između 1976. i 1999. godine. Pored toga, bitno je istaći da delo nije bilo obavezno ni u jednoj obrazovnoj instituciji, niti je *Kolehio de Mehiko* s tim imao veze (mada u Sekretarijatu za javno obrazovanje postoji izdanje koje nije pušteno u prodaju i služi kao podrška

---

¹ Imena ličnosti i toponimi navedeni su u izvornom obliku u zagradi u Registru, str. 767–802.

profesorima državnog obrazovnog sistema). Taj tekst je, dakle, bio koristan zbog kvaliteta sadržaja, pristupa i stila.

Opšta istorija Meksika – verzija 2000 predstavlja pokušaj da se delo, koje je tada punilo dve i po decenije javnog života, delimično obnovi. U verziji iz 2000. godine ponovljena je unutrašnja organizacija u 18 poglavlja. Alehandra Moreno Toskano je, međutim, uklonila svoje poglavlje, te je ono zamenjeno drugim iz pera Bernarda Garsije Martinesa, koji je takođe preoblikovao i bitno osavremenio uvodni tekst na temu geografije. Isto je učinio i Lorenzo Mejer sa svojim drugim tekstom uvrštenim u izdanje iz 1976, čiju je pripovest i tumačenja sada produžio do sredine 90-ih godina XX veka. Temeljne izmene napravili su još i Hose Luis Lorenzo, Pedro Karasko, Hosefina Soraida Vaskes i Hose Luis Martines.

Godine 2010, uoči obeležavanja dvestote godišnjice od proglašenja nezavisnosti Meksika i stogodišnjice Revolucije, pristup je morao biti drugačiji. Iako prvobitno izdanje, koje je priredio Danijel Kosio Viljegas, predstavlja važno delo pisane kulture Meksika, cilj je sada potpuna obnova originalnog projekta. Od istoričara koji su učestvovali u izdanjima od 1976. do 2000, u novoj verziji prisutno je samo četvoro: Bernardo Garsija Martines, Hosefina Soraida Vaskes, Andres Lira i Lorenzo Mejer. Poslednje troje su za verziju iz 2010. svoje delove napisali od početka do kraja i oni nemaju mnogo veze sa poglavljima iz prethodnih izdanja. Što se tiče Bernarda Garsije Martinesa, on je za novu verziju napisao dva poglavlja o Osvajanju i ekspanziji u XVI veku, koji zapravo predstavljaju doradenu verziju poglavlja objavljenih 2000. godine.

Drugim rečima, *Nova opšta istorija Meksika* je nova zato što je reč o savim drugačijoj knjizi, budući da u ovaj tom nije uključen praktično nijedan tekst iz prethodnih izdanja. Nova je i zato što je 24 autora u 16 poglavlja tumačilo meksičku istoriju obogativši je uravnoteženim, a osavremenjenim videњem. Opravdanje da se u potpunosti obnovi nešto što, poput *Opšte istorije Meksika*, predstavlja tako važno kulturno nasleđe je očigledno – istoriografska panorama se bitno izmenila tokom 35 godina, bilo da je reč o prehispankom, novohispankom periodu ili, pak, o dva veka nezavisnog života. Svesni smo da odluka o potpunom obnavljanju izdanja nije imala beznačajnu cenu, kao na primer uklanjanje asocijacija koje mnogi čitaoci stvaraju između dela i pojedinih poglavlja koja se od 1976. smatraju klasičnim ne samo u historiografiji, već uopšte u pisanom izrazu naše sredine; to su tekstovi Horhea Alberta Manrikea, Enrikea Floreskana, Luisa Gonsalesa, Hosea Luisa Martinesa i Karlosa Monsivajsa. Ali ovaj rizik je bio neophodan, a za *Kolehio de Mehiko* čak obavezan. Obnavljanje istorijskog narativa i stvaranje prostora za nove glasove naša su odgovornost. Čitalac će proceniti rezultate.

Najzad, očuvani su duh i izdavački format projekta iz 1976. godine. Još jedanput smo se odlučili za obim i dimenzije podesne za čitaoca, to jest za knjigu koja, iako nije džepnog izdanja, jeste podobna za uzglavlje ili radni sto studenata, profesora, te onog zrelog i strpljivog čitaoca koji ozbiljno pristupa želji da prouči meksičku prošlost. Početni impuls, predlog metode rada i prvobitnu hronološku organizaciju ovog novog dela dugujemo entuzijazmu i mudrosti Bernarda Garsije Martinesa.